

СТАНОВИЩЕ
от доц. д-р Николай Сашков Цанков, д.н.
Педагогически факултет, Тракийски университет – Стара Загора

върху **ДИСЕРТАЦИЯ**
на тема: **„Параметри на специфичните трудности в ученето при ученици с комуникативни нарушения във II-IV клас“**

за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“
област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление 1.2. Педагогика
докторска програма „Специална педагогика“

Автор: **Борислава Веселинова Петрова**

Научен ръководител: доц. д-р Генчо Вълчев
Научен консултант: доц. д-р Милена Илиева

Настоящото становище е разработено в изпълнение на Заповед № 3043/30.09.2022 г. на Ректора на Тракийски университет – Стара Загора и при спазване на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за прилагане на Закона за развитието на академичния състав в Република България, Правилника за развитие на академичния състав в Тракийски университет – Стара Загора.

Идентификацията на комуникативните нарушения, както и проектирането на образователни пътеки за преодоляване на трудностите в ученето, породени от тях, е въпрос с изключителна актуалност за съвременните теории и практики не само в областта на специалната педагогика, но и в доста по-широк контекст. Това детерминира и очакванията към представения за оценка дисертационен труд на докторант Борислава Петрова, интерпретиращ проблематиката с фокус върху „оценка на специфичните трудности при четенето при ученици с прозодично нарушение заекване“.

Методологическите параметри на изследователската визия са представени в увода и конкретизират изследователските търсения, въпреки че изискват прецизиране в контекста на изследователската логика.

Представената типология на комуникативните нарушения акцентира върху богат набор от класификационни модели, систематизирани и онагледени с необходимата прецизност, въпреки, че авторът следва да има предвид разширяващите се изследователски търсения в това предметно поле и последващото обогатяване на набора от комуникативни нарушения и/или комбинации от такива. Специфичните нарушения на способността за учене, систематизирани в контекста на изследването, са изведени с фокус към възможностите за тяхната оценка.

Спецификите на психолого-педагогическо функциониране в контекста на комуникативните нарушения, детерминиращи трудности в ученето са анализирани спрямо разбиранията за възрастовите особености на контингента на изследване (ученици в начална

училищна възраст), което в когнитивен, емоционален и социален план открива редица изследователски перспективи, които безспорно обаче следва да бъдат конкретизирани в специфичното научно поле на специалната педагогика.

В представените систематично в първата глава текстове е налице необходимостта от прецизиране на изказа, особено във фрагментите от направени преводи на мнения на чужди автори.

Разработеният експериментален модел за „изследване на параметрите на трудности в ученето при учениците с комуникативно нарушение заекване“ е с ясни приноси моменти. Подборът, адаптирането и разработването на инструментариум за провеждане на обмислено емпирично изследване са направени с необходимата вещина, като очакването е и да се гарантира по-висока вероятностна достоверност на резултатите.

В дизайна на емпиричното изследване не е обосновано да се повтарят елементи, изведени и представени основателно в увода на дисертацията като част от методологическата и методическата му определеност.

Резултатите от апробирането на модела за оценка на специфичните трудности в областта на четенето при ученици с комуникативно нарушение заекване, представени в третата глава, са онагледени по подходящ начин, но има и редица въпроси, които следва да се изяснят, преди твърдението, че резултатите индикират направените изводи с необходимата статистическа достоверност, а именно: (1) Какъв е броят ученици с идентифицирано прозодично нарушение заекване, от общия брой, включени като контингент на изследване (183 ученици от начален етап – с. 93-94) и има ли диагностицирани с други комуникативни нарушения и как това е отразено в анализите (?); (2) Направена ли е извадка само от ученици с идентифицирано прозодично нарушение заекване и на базата на техните резултати ли са представените изводи (?), защото така направените изводи на базата на анализа на резултатите от емпиричното изследване са основание и база за преосмисляне на редица практикувани методически подходи за формиране и развитие на ученията за четене, както и за четене с разбиране при ученици с комуникативни нарушения, а и не само. Констатирани са и други разминавания, свързани с контингента на изследване, например в Таблица № 11 се твърди, че общия брой ученици е 60, а по вида грешка са разпределени 129, такива разминавания подлагат и на съмнение последващата статистическа обработка и достоверност на анализите.

Разработената система за ранен скрининг и оценка на параметрите на трудностите, свързани с четенето при ученици с прозодично нарушение заекване от начален етап на основната образователна степен, както и елементите от методика за идентификация на дислексия, са индикация за потенциала на Борислава Петрова за проектиране, организиране и реализиране на изследване (чиято стойност тепърва ще бъде преценявана, включително и чрез

отзвук му в научната общност и последващи изследвания в предметното поле), чрез подбор, адаптиране и частично разработване на инструментариум.

Дисертационното изследване ще спечели много ако е основа и за проектиране на методически варианти за усъвършенстване на уменията за учене при ученици с комуникативни нарушения.

В структурно отношение изводите и препоръките следва да са елемент от заключението, не да го предхождат, а приносите на дисертационното изследване, такива каквито ги вижда авторът, да са представени само в автореферата.

Авторефератът отразява съдържателните акценти на дисертационното изследване, като очакването е той да е с акцент върху емпиричните резултати и направените на базата на реализираната изследователска програма изводи, което всъщност е представено ограничено.

Представени са и 4 публикации (3 самостоятелни и 1 в съавторство), три от които са в пряка връзка с тематиката на дисертационното изследване.

В бъдеще Борислава Петрова следва да се фокусира и върху популяризиране на постигнатите резултати и да увеличи своята международна разпознаваемост чрез засилване на публикационната активност в списания, включени в системата за рефериране и индексирание, т.е. с импакт фактор (IF), отразени в електронната база данни Web of Science и импакт ранг (SJR), отразени в електронната база данни SCOPUS.

Представеният за рецензиране дисертационен труд съдържа елементи, които може да се съотнасят към научни или научноприложни резултати и показва, че докторантът притежава известни теоретични знания и способности за самостоятелни научни изследвания, което е в синхрон с изискванията на Закона за развитие на академичния състав и Правилника за неговото прилагане.

Налице са основания да предложи на членовете на уважаемото научно жури на **Борислава Веселинова Петрова** да бъде присъдена образователната и научна степен „Доктор“ на базата на защитен дисертационен труд на тема: „**Параметри на специфичните трудности в ученето при ученици с комуникативни нарушения във II-IV клас**“ в област на висше образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика.

15.12.2022 година,
Стара Загора

Изготвил становището:

доц. д-р Николай Цанков, д.н.

OPINION
by assoc. prof. Nikolay Sashkov Tsankov DSc.Faculty of Education Sciences,
Trakia University – Stara Zagora

on **PHD THESIS**
„Parameters of specific learning difficulties for students with communicative disorders from
grade 2 to grade 4“

For the acquisition of the educational and scientific degree Doctor
Area of higher education 1. Education sciences
Professional field 1.2. Pedagogy
Post-graduate program Special Pedagogy

Written by: **Borislava Veselinova Petrova**

Research supervisor: assoc. prof. Gencho Valchev, PhD
Research consultant: assoc. prof. Milena Ilieva, PhD

This opinion has been written as per Order No 3043/30.09.2022 of the Rector of Trakia University – Stara Zagora in compliance with The Academic Development Bill of the Republic of Bulgaria, the Regulations for the application of The Academic Development Bill of the Republic of Bulgaria, the Regulations for the academic development of Trakia University – Stara Zagora.

The identification of communicative disorders, as well as the design of educational paths to overcome the learning difficulties they cause, is a matter of extreme relevance for modern theories and practices not only in the field of special pedagogy, but also in a much wider context. This also determines the expectations for the dissertation submitted for assessment, which interprets the problem with a focus on the "assessment of specific reading difficulties in students with prosodic stuttering disorder".

The methodological parameters of the research vision are presented in the introduction and specify the research quests, although they require refinement in the context of the research logic.

The presented typology of communicative disorders emphasizes a rich set of classification models, systematized and illustrated with the necessary precision, although the author should keep in mind the expanding research in this field and the subsequent enrichment of the set of communicative disorders and/or combinations of such.

Specific disorders of the ability to learn, systematized in the context of the study, are brought out with a focus on the possibilities for their assessment.

The characteristic features of the psychological and pedagogical functioning in the context of communicative disorders which edetermine these learning difficulties are analyzed in relation to the understanding of the age characteristics of the research sample (students of primary school age), which in cognitive, emotional and social terms reveals a number of research perspectives that undoubtedly however, they should be specified in the scientific field of special pedagogy.

In the texts systematically presented in the first chapter, there is a need to clarify the statement, especially in the fragments where translations of the opinions of foreign authors are concerned.

The experimental model developed for "investigating the parameters of learning difficulties in students with stuttering" has clear contributions. The selection, adaptation and development of a toolkit for conducting an expedient and result-oriented empirical study has been done with the necessary skill, and the expectation is to guarantee a higher probabilistic reliability of the results.

In the design of the empirical research, it is not justified to repeat elements that were derived and presented well in the introduction of the dissertation as part of its methodological and methodical determination. The results of the approbation of the model for the assessment of specific reading difficulties in students with communicative stuttering disorder, presented in the third chapter, are formulated appropriately, but there are also a number of issues that need to be clarified before claiming that the results support the conclusions drawn with the necessary statistical reliability. More specifically: (1) What is the number of students with an identified prosodic stuttering disorder, as compared to the total number of the research sample (183 students from the elementary stage - p. 93-94) and are there any of them who have been diagnosed with other communicative disorders and how is this reflected in the analysis; (2) Was the sample constituted only of students with an identified prosodic stuttering disorder and are the conclusions (?) based on their results, because the conclusions thus drawn based on the analysis of the results of the empirical study are a reason and a basis for rethinking a number of applied methodological approaches for the formation and development of skills for reading, as well as for reading comprehension in students with communication disorders, and others. Other discrepancies related to the research sample were also noted. For example, in Table No. 11 it is claimed that the total number of students is 60, and 129 are allocated according to the type of error, such discrepancies also call into question the subsequent statistical processing and reliability of the analyses. The system developed by Borislava Petrova's for early screening and assessment of the parameters of reading difficulties in students with prosodic stuttering disorder from the initial stage of the primary level of education, as well as the elements of her methodology for the identification of dyslexia, are an indication for her potential for designing, organizing and carrying out research (the value of which is yet to be assessed, including through its resonance in the scientific community and subsequent research in the subject field), through selection, adaptation and partial development of a toolkit.

The dissertation research will gain a lot if it becomes a basis for designing methodological variants for improving learning skills in students with communication disorders.

Structurally, the conclusions and recommendations should be part of the conclusion, rather than precede it, and the contributions of the dissertation research, as the author sees them, should be presented only in the thesis synopsis.

It reflects the important highlights of the dissertation, as the expectation is that it will have an emphasis on the empirical results and the conclusions made on the basis of the research program. Contrary to these expectations, they are presented rather sparingly.

4 publications are also presented (3 independent and 1 co-authored), three of which are directly related to the research topic.

In the future, Borislava Petrova should also focus on popularizing the results and increase her international recognition by strengthening the publication activity in journals included in the referencing and indexing system, i.e. with an impact factor (IF) reflected in the Web of Science electronic database and an impact rank (SJR) reflected in the SCOPUS electronic database.

The dissertation submitted for review contains elements that can be related to scientific or applied scientific results and shows that the doctoral student has certain theoretical knowledge and abilities for independent scientific research, which is in accord with the requirements of the Academic Development Bill and the Regulations for its Implementation.

There are grounds to propose to the members of the scientific jury that Borislava Veselinova Petrova be awarded the educational and scientific degree "Doctor" on the basis of a defended dissertation on the topic: "Parameters of specific learning difficulties in students with communication disorders from grade 2 to grade 4" in the field of higher education 1. Pedagogical sciences, professional direction 1.2. Pedagogy.

15.12.2022,
Stara Zagora

Author:
assoc. prof. Nikolay Tsankov, D.Sc.